

Obr. 2:

Keďže podobne aj trojuholník EBF je rovnoramenný s osou BD , platí

$$|\angle EFB| = 90^\circ - \beta.$$

Spojením oboch predchádzajúcich rovností tak dostávame

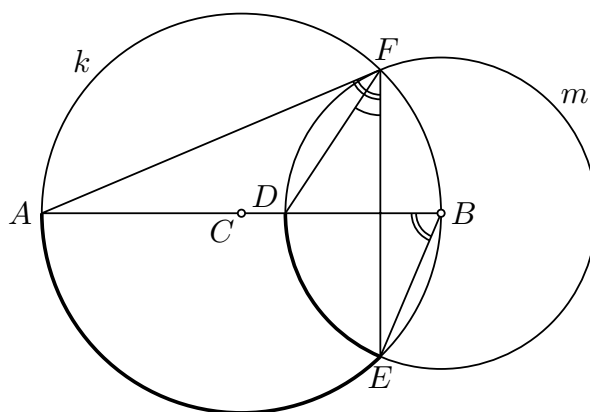
$$|\angle DFE| = |\angle DFB| - |\angle EFB| = \frac{\beta}{2}.$$

Z vlastností Tálesovej kružnice k nad priemerom AB vieme, že uhol AFB je pravý. Pritom jeho časť uhol EFB má, ako sme už zistili, veľkosť $90^\circ - \beta$, takže jeho druhá časť, uhol AFE , má veľkosť β , čo je presne dvojnásobok veľkosti uhla DFE . Tým sme dokázali, že priamka FD je osou uhla AFE .

Iné riešenie*. Nad oblúkom AE kružnice k sa zhodujú uhly ABE a AFE (obr. 3). Oblúku DE kružnice m prislúcha obvodový uhol DFE a stredový uhol DBE . Spolu tak dostávame

$$|\angle DFE| = \frac{1}{2}|\angle DBE| = \frac{1}{2}|\angle ABE| = \frac{1}{2}|\angle AFE|,$$

čo dokazuje, že FD je osou uhla AFE .

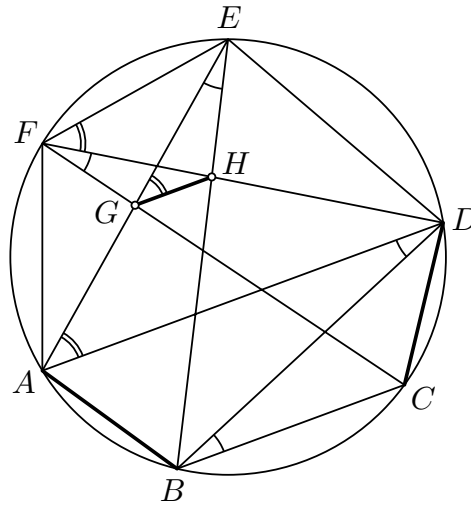

Obr. 3:

Komentár. Úlohu je možné riešiť viacerými rôznymi spôsobmi, preto je to opäť vhodný priestor na to, aby si študenti svoje riešenia porovnali a skúsili obhájiť pred spolužiakmi. V úlohe sa znova vyskytla spoločná tetiva dvoch kružníc, pekne tak nadväzuje na úlohu predchádzajúcu.

Úloha 31.3. [B-65-I-5] seminar31 **Riešenie*.** Najskôr ukážeme, že $AD \parallel BC$. Keďže $|AB| = |CD|$, sú obvodové uhly nad tetivami AB a CD kružnice opísanej šesťuholníku $ABCDEF$ zhodné (obr. 4),

teda $|\angle ADB| = |\angle DBC|$; to sú však striedavé uhly pričky BD priamok AD a BC , preto $AD \parallel BC$. Ostáva ukázať, že $GH \parallel AD$. Využitím zhodných obvodových uhlov nad tetivami AB a CD pri

Obr. 4:

vrcholoch E a F dostávame

$$|\angle GEH| = |\angle AEB| = |\angle CFD| = |\angle GFH|,$$

čo znamená, že body E, F, G a H ležia na jednej kružnici, pretože vrcholy zhodných uhlov GEH a GFH ležia v rovnakej polrovine s hraničnou priamkou GH . Z toho vyplýva, že uhly EFH a EGH nad jej tetivou EH sú zhodné. To spolu so zhodnosťou uhlov EFD a EAD nad tetivou ED pôvodnej kružnice (obr. 4) vedie na zhodnosť súhlasných uhlov EGH a EAD pričky AE priamok GH a AD , ktoré sú teda naozaj rovnobežné. Tým je tvrdenie úlohy dokázané.

Komentár. Umiestnenie vrcholov šesťuholníka na kružnici priam nabáda, aby študenti hľadali dvojice rovnakých uhlov, ktoré im potom pomôžu vyvodiť závery o (ne)rovnobežnosti skúmaných úsečiek. Zároveň úloha obsahuje zaujímavú druhú časť, kedy objavíme, že body E, F, G, H ležia na jednej kružnici.

Úloha 31.4. [B-58-I-5] seminar31 **Riešenie***. Označme α, β, γ zvyčajným spôsobom veľkosti vnútorných uhlov trojuholníka ABC (obr. 5). Bod K leží na osi úsečky AB , preto $|AK| = |KB|$. Trojuholník AKB je rovnoramenný so základňou AB , jeho vnútorné uhly pri vrcholoch A a B sú teda zhodné. Podľa vety o obvodových uhloch sú zhodné aj uhly BCK a BAK , resp. ACK a ABK , preto sú zhodné aj uhly BCK a ACK . Polpriamka CK je teda osou uhla ACB :

$$|\angle ACK| = |\angle BCK| = \frac{\gamma}{2}.$$

Keďže bod P leží na osi strany AC , je trojuholník ACP rovnoramenný a jeho vnútorné uhly pri základni AC majú veľkosť $\frac{1}{2}\gamma$, takže jeho vonkajší uhol APK pri vrchole P má veľkosť $\frac{1}{2}\gamma + \frac{1}{2}\gamma = \gamma$. Rovnako z rovnoramenného trojuholníka BCQ odvodíme, že aj veľkosť uhla BQK je γ . Podľa vety o obvodových uhloch sú zhodné uhly ABC a AKC , teda uhol AKC (čiže uhol AKP) má veľkosť β a – celkom analogicky – uhol BKQ má veľkosť α .

V každom z trojuholníkov AKP a BKQ už poznáme veľkosti dvoch vnútorných uhlov (β, γ , resp. α, γ), takže vidíme, že zostávajúce uhly KAP a KBQ majú veľkosti α , resp. β .

Z predošlého vyplýva, že trojuholníky AKP a BKQ sú zhodné podľa vety *usu*, lebo majú zhodné strany AK a KB aj obe dvojice k nim príslušných vnútorných uhlov.

K uvedenému postupu dodajme, že výpočet uhlov KAP a KBQ cez uhly APK a BQK možno obísť takto: zhodnosť uhlov KAP a BAC (resp. KBQ a ABC) vyplýva zo zhodnosti uhlov KAB a PAC (resp. KBA a QBC).

